

مکان برگزاری نمایشگاه

کتاب تهران

مشخص شد

براساس تصمیم شورای سیاست‌گذاری سی‌وششمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، این رویداد از هفدهم تا بیست‌وهفتم اردیبهشت ۱۴۰۴ در مصلای امام خمینی (ره) برگزار خواهد شد. به گزارش روابط‌عمومی خانه کتاب و ادبیات ایران، ابراهیم حیدری، سخنگو و قائم‌مقام سی‌وششمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران گفت: اعضای شورای سیاست‌گذاری سی‌وششمین نمایشگاه

در ادامه نشست‌های بررسی سینمای ایران و جهان که به همت

استادان و هنرجویان مدرسه نقد در «روزنامه جام‌جم» برگزار

می‌گردد، این بار به موضوع سینمای جنگ و ضد جنگ در دنیا و

دفاع مقدس در ایران پرداخته شد. این نشست مانند دوره‌های قبل

به میزبانی سیدبهزاد زهرایی، مدرس و منتقد سینما و از استادان

مدرسه نقد و با حضور نیما کاکاوند، مریم ذوالفقاری و علی ستوده از هنرجویان این مرکز برگزار شد و در آن به موضوعاتی

چون ارتباط ادبیات با سینمای دفاع مقدس، سینمای جنگی و ضد جنگ در جهان، سینمای دفاع مقدس و ضرورت

آشنایی جوانان با این دوره تاریخی و ساخت فیلم‌های دفاع مقدس با استانداردهای بین‌المللی جهت عرضه به

سایر کشورها پرداخته شد و مورد بحث و تبادل نظر قرار گرفت.

● **زهرایی:** درباره موضوع سینمای دفاع مقدس، لازم است مقدمه‌ای

عرض کنم. سینمای جنگ در کشور ما، به‌درستی به ژانر دفاع مقدس تبدیل شده است. این ژانر در دنیا جایگاه خاص خود را دارد. از جنگ جهانی اول تاکنون، فیلم‌های بسیاری درباره جنگ ساخته شده است؛ از فیلم‌هایی مانند «بال‌ها» که برنده جایزه اسکار شد تا «در جبهه غرب خبری نیست» (نسخه اول) و فیلم‌های نجات سرباز رایان و ۱۹۱۷. جنگ به‌عنوان یک حادثه مهم برای جوامع بشری، همواره درس‌هایی به همراه داشته و به همین دلیل، سینماگران تصمیم گرفتند تا در هنر سینما به این موضوع بپردازند و پیام‌های خود را بیان و گذشته را یادآوری کنند. پس از آن، اتفاقات مثبت و مختلفی در این زمینه رقم خورد.

در کشورمان، با ساخت فیلم‌های جنگی، ژانری به نام «دفاع مقدس» پدید آمد. این عنوان کاملاً درست است، زیرا فیلم‌هایی که درباره دفاع مقدس ساخته می‌شود، دقیقاً در تعریف و قالب این ژانر قرار می‌گیرند. این فیلم‌ها دارای ارکان و عناصر خاص خود هستند که همگی قابل تعریف‌اند.

برخی از این فیلم‌ها در زمان جنگ ساخته شدند و حال و هوای آن دوران را داشتند، درحالی‌که برخی دیگر هم پس از جنگ تولید شدند. خوشبختانه، بسیاری از این فیلم‌ها مانند دیدبان، مهاجر، عقاب‌ها، کانی‌مانگا و بسیاری دیگر، با استقبال مخاطبان مواجه شدند. این فیلم‌ها در شرایط جنگی کارکرد درستی داشتند و صرف‌نظر از کیفیت سینمایی، به دلیل حال و هوای حاکم بر جامعه مورد توجه قرار گرفتند.

فیلم‌های ساخته شده در زمان جنگ، معمولاً با هدف تشویق و تهییج افکار عمومی، ملی، مذهبی یا میهنی تولید می‌شدند. در این دوره، کمتر شاهد ساخت فیلم‌های انتقادی یا به اصطلاح ضد جنگ بودیم. اما پس از جنگ، سینما کم‌کم به سمت این فضا حرکت کرد و گاهی به انتقاد از جنگ یا نمایش شخصیت‌های خاکستری پرداخت. پس از جنگ هم، فیلم‌های درخشانی در ژانر دفاع مقدس داریم. از جمله این آثار می‌توان به موقعیت مهدی، ایستاده در غبار و تنگه ابوغریب اشاره کرد. در اولین سؤال می‌خواهم به تاریخچه سینمای دفاع مقدس و ارتباط آن با ادبیات بپردازیم و این‌که چه تأثیری بر یکدیگر دارند؟

● **کاکاوند:** ابتدا باید به دلایل بسیار متنوع بروز جنگ اشاره کنم؛ از

جمله اختلافات ارضی و مرزی، مذهبی و آیینی و سیاسی، زیاده‌طلبی،

تمایل به سلطه جویی و گسترش سرزمین‌ها و ... . با توجه به

موضوع بحث امروز درباره سینمای جنگ و دفاع مقدس در کشورمان به فیلم‌هایی اشاره دارد که موضوع آنها مربوط به سال‌های ۱۳۵۹ تا ۱۳۶۷، یعنی هشت سال دفاع مقدس است.

این فیلم‌ها با مضامین مختلفی ساخته شده‌اند.

گاهی اوقات، بخشی از عملیات‌های مهم تاریخی را

به‌تصویر کشیده‌اند، گاهی به سرگذشت

افرادی پرداخته‌اند که در جنگ نقش

تعیین‌کننده‌ای داشتند و دلوری‌های

بسیاری از خود نشان دادند. برخی

فیلم‌ها نیز به فرماندهانی اختصاص دارد

که در شرایط سخت جبهه، تصمیمات

مهمی گرفتند و رشادت‌ها و فداکاری‌های

آنها را به نمایش گذاشته‌اند. علاوه بر اینها،

موارد بسیار دیگری نیز وجود دارد که در

این ژانر به آنها پرداخته شده است. هدف

اصلی سینمای دفاع مقدس، به تصویر کشیدن چنین مسائلی است.

● **ذوالفقاری:** بحث ما درباره سینمای

دفاع مقدس است و من می‌خواهم توضیحی

بین‌المللی کتاب تهران پس از بررسی گزارش‌های کارشناسان درخصوص محل‌های موجود برای برگزاری نمایشگاه، در نهایت مصلای امام خمینی (ره) را به‌عنوان مکان برپایی این نمایشگاه تعیین کردند. حیدری ادامه داد: نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران به‌عنوان یک میراث و یک رویداد ملی به‌جز نشاط و رونقی که برای فرهنگ کشور به ارمغان می‌آورد، در کانون توجه فرهنگیان

دنیا ساخته شده‌اند که با دیدی

انتقادی، اساس جنگ را زیر سؤال

می‌برند. من به این نگاه و فیلم‌ها

انتقاد دارم؛ زیرا معمولاً یک‌جانبه به

موضوع نگاه می‌کنند و فقط می‌گویند جنگ

چیز بدی است. بله، جنگ حتماً بد است، اما

مشکل اینجاست که فراموش می‌کنند جنگ‌ها

را دو طرف شروع نمی‌کنند. در تمام دنیا،

همیشه یک مهاجم و یک مدافع

وجود دارد. پس فیلمی که به نشان

دادن دفاع می‌پردازد بد نیست.

و فیلمسازان ضد جنگ نباید

فراموش کنند که اگر هیتلر به اروپا

حمله نمی‌کرد، آنها نیز وارد جنگ

نمی‌شدند. به‌عنوان مثال،

در کشور ما، عراق به ما

حمله کرد. حالا اگر ما فیلم

جنگی می‌سازیم، هدف‌مان نشان

دادن اتحاد ملی و رشادت سربازان و جوانان

کشورمان و شرح دفاع مقدس است. کسی که می‌گوید جنگ بد است،

باید بداند که جنگ خوب نیست و فراموش نکند که دیگری به ما حمله

کرده، شما اگر باغیرت و وطن‌پرست هستید فیلمی بسازید که نشان دهد

تهاجم بد است. اینجا من پیشنهاد اکید دارم که نباید بگوییم فیلم جنگ

بد است باید بگوییم تهاجم بد است. جنگ یک واکنش طبیعی مدافع در

مقابل مهاجم است؛ حالا از خانم ذوالفقاری و سایر دوستان می‌خواهم

نظرشان را در مورد سینمای ضد جنگ بیان کنند.

● **ذوالفقاری:** اگر بخواهیم به موضوع ضد جنگ در سینمای

دفاع مقدس بپردازیم به نظر من مستندهای «روایت فتح»

می‌تواند مرجع خوبی باشد چرا که در دو زمان جنگ و بعد از

جنگ به درستی کارکرد خود را داشت و البته هنوز هم دارد.

همانطور که قبلاً اشاره کردم بخشی از سینما و ادبیات

دفاع مقدس مربوط به دوران جنگ است و بخش دیگر به

آثاری اختصاص دارد که پس از جنگ، به موضوعات مرتبط با

همان دوران می‌پردازند. در این زمینه، شخصیت برجسته‌ای

مانند شهید مرتضی آوینی که در ادبیات دفاع مقدس صاحب

سبک است آثارش در این حوزه بسیار مورد توجه قرار می‌گیرد و تدریس و

تحلیل می‌شود. در حوزه سینما نیز مستندهای «روایت فتح» به کارگردانی،

صدآگذاری، متن نگاری و گفتار شهید آوینی، از مهم‌ترین آثار این دوره

هستند. این مستندها از عملیات بیت‌المقدس برای آزادسازی خرمشهر

آغاز شد و تا پایان جنگ در سال ۱۳۶۷ ادامه یافت. پس از آن

نیز، با تأکید مقام معظم رهبری، فعالیت‌های سازمان روایت

فتح تا سال ۱۳۷۲ ادامه پیدا کرد. متأسفانه در این سال،

شهید آوینی در حین آماده‌سازی لوکیشن برای ساخت یکی

از مستندها، بر اثر انفجار مین در منطقه‌ای که هنوز پاکسازی

نشده بود، به شهادت رسید و شهادت ایشان نیز می‌تواند یک

موضوع ضد جنگ برای ساخت فیلم سینمایی باشد.

● **ستوده:** سینمای ضد جنگ در حقیقت از دورانی شکل

گرفت که عمدتاً پس از جنگ‌های جهانی و دقیقاً روایتگر نقاط

منفی جنگ بود. جنگ طبیعتاً حوادث و پیامدهای منفی

بسیاری را رقم می‌زند. در جنگ بسیاری از آدم‌ها کشته شدند،

بسیاری از زنان همسران خود را از دست دادند، خانه‌های

بسیاری ویران شد، پیامدهای اقتصادی و سیاسی بسیاری در

دنیا پس از جنگ به وجود آمد. سینمای ضد جنگ در حقیقت

مؤلفه و مشخصه اصلی‌اش این بود که بیننده پس از دیدن آن

فیلم‌ها از جنگ کاملاً متنفر می‌شد و در حقیقت گفتمان و

شعار این نوع سینما این بود که اصولاً جنگ چیز بدی است و باید به سمتی

برویم که هرگز جنگی صورت نگیرد.

اما اگر به سینمای جنگ برگردیم، می‌بینیم دقیقاً در سال‌های

قبل از وقوع جنگ جهانی اول و دوم در هالیوود و

مثال‌هایی در خارج از هالیوود وجود دارد که مردم

را تحریک و یک آماده‌سازی ذهنی برای مردم ایجاد

می‌کند. به آنها می‌گوید که به زودی ممکن است مورد

تجاوز واقع شویم، به زودی ممکن است میهن ما

به دست بیگانگان ویران شود و همه باید با هم

متحد باشیم، همه باید در برابر یک ارتش

بیگانه بجنگیم و این جنگ یعنی حماسه.

فیلم‌های هالیوودی که ساخته

می‌شود به نام سینمای جنگ در

آمریکا قبل از جنگ جهانی اول و

همین‌طور قبل از جنگ جهانی

و فرهنگ دوستان کشورهای دیگر نیز قرار دارد؛ بنابراین برگزاری شایسته و درخور آن وظیفه نهادهای فرهنگی و همه نهادهای همکار است.

در سال‌های اخیر نبود مکانی برای برگزاری دائمی نمایشگاه کتاب تهران همواره مورد بحث بوده ولی هر سال در آستانه برگزاری نمایشگاه، شاهد انتخاب مصلای تهران به‌عنوان محل برگزاری نمایشگاه هستیم.

سینمای م

گفتمان جدیدی ب

تحلیل سینمای جنگ

موضوع نشست هنرجویان

دوم، نمونه‌های اثرگذاری

هستند که مردم و افکار عمومی

را متقاعد می‌کنند آمریکای وارد

جنگ شودو برای این‌که آمریکا وارد

جنگ شود به دست کارگردان‌های بسیار

بزرگی فیلم‌هایی هم ساخته شده‌اند و به

درستی کار کردند که نشان دهنده تأثیر

سینما بر جامعه است.

● **کاکاوند:** سینمای جنگ در جهان،

همان‌طور که جناب زهرایی اشاره کردند،

بیشتر به جنگ جهانی اول و دوم مربوط می‌شود. نبرد

بین متفقین و آلمان نازی ابعاد گسترده‌ای داشت و به

دلیل گستردگی جنگ در چند کشور اروپایی، کارگردان‌های

مختلف با فرهنگ‌ها و روایای دید متفاوت، به جنبه‌های

مختلف جنگ پرداخته‌اند. برخی آثار به بیان تاریخی

جنگ می‌پردازند، برخی دیگر به ابعاد روانی و شخصیتی

افراد درگیر در جنگ یا فجایع و تأثیرات پس از جنگ. این فیلم‌ها

تغییرات ایجادشده در فرهنگ، سبک زندگی و روحیات مردم را

به تصویر می‌کشند.

همواره تلاش شده است از طریق فیلم‌های جنگی،

بخشی به آموزش تاریخ اختصاص یابد و بخشی

دیگر به تشویق تفکر و گفت‌وگو، همان‌طور که

اشاره شد، برخی فیلم‌ها با مضامین ضد جنگ

ساخته شده‌اند که براین موضوع تأکید

دارند که چرا راه دیپلماسی پیش‌گرفته نشود

و چرا مشکلات بین دولت‌ها از طریق گفت‌وگو

حل‌وفصل نشود. این فیلم‌ها نشان

می‌دهند که جنگ، چه در زمان

وقوع و چه در سال‌های پس از

آن، آثار زیان‌باری دارد که جبران

آنها بسیار دشوار است.

